

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
--	-------

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
--	-------

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
--	-------

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
--	-------

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOY, MADANIY VA TA‘LIMIY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
---	-------

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
---	-------

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
---	-------

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
---	-------

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
---	-------

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
---	-------

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
---	-------

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
---	-------

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83
--	-------

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhiddin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF COMMUNICATION IN THE CONTEXT OF ITALIAN-UZBEK DIALOGUE. SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN THE ITALIAN AND UZBEK LANGUAGES IN THE FRAMEWORK OF VERBAL INTERACTION

Naimova Parvina Rustamovna

Samarkand State Institute of Foreign Languages
teacher of Italian language

Abstract. This article explores the presence, usage, and significance of verbal communication in contemporary conversational texts, focusing on both the Italian and Uzbek languages. It delves into how verbal interaction manifests itself in these two linguistic spheres, highlighting their commonalities and differences, and shedding light on the crucial role verbal communication plays in each culture.

Keywords: communication, verbal, paraverbal, nonverbal, facial expression, gesture, ethics, aesthetics, the power communication impact.

ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Naimova Parvina Rustamovna

Samarqand davlat chet tillar instituti,
o'qituvchi

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi zamon muloqot matnida ko'p uchraydigan verbal muloqotning namoyon bo'lishi, ishlatilishi va uning nechog'lik muhimligi ikki til nazdida italyan va o'zbek tillarida ko'rib chiqildi. Verbal muloqotning bu ikki tildagi o'rni, o'xshash va farqli jihatlari o'rganildi.

Kalit so'zlar: muloqot, verbal, paraverbal, noverbal, mimika, jest, etika estetika, muloqotning ta'sir kuchi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N47>

Ushbu yorug' dunyoga tashrif buyurgan har bir inson avvalo yig'lab ovoz chiqarib, o'zining mavjudligini ko'rsatadi. Yillar mobaydina o'sha tovushlardan eng avvalo noverbal muloqot keyinchalik esa verbal muloqot paydo bo'la boshlaydi. Yorug' dunyoda insoniyat muloqot orqali o'z o'rnini topadi, nimagadir erishadi va nimalarnidir yuqotadi. Muloqot bu shaxslar orasida fikr almashinish va yangi ma'lumotlarga ega bo'lish jarayoni sanaladi. Har bir shaxs yashash jarayonida muloqotga doimiy ravishda ehtiyoj sezadi. "Inson muloqotsiz mavjud bo'lmaydi. Bu fikr hozirda olimlar tomonidan o'rganilgan holda kelib chiqdi. Ya'ni inson hech qanday holatda o'zini muloqotsiz tuta omaydi. Yolg'iz bo'lsa ham, odam o'zini shunga yarasha tutadi. Masalan odamlardan uzoqda o'zini olib yashaydigan zohid xudo, tabiat, hayvonlar, kitoblar va boshqa shu kabi narsalar bilan muloqot o'rnatadi" [1].

Muloqot insonlarni yangi ma'lumot va bilimlarga ega bo'lishiga, fikrlar almashinishiga va aqliy faoliyatni rivojlantirishga, dunyoqarashni kengaytirishga yordam beradi. Avvalda eramizdan oldingi ajdodlarimiz davrida odamlar og'zaki muloqot qilish o'rniga noverbal muloqotdan ko'proq foydalanishgan. Bizga ma'lumki, muloqot 3 xil tarzda amalga oshiriladi. Bu verbal, paraverbal va noverbal muloqot shakli sanaladi. Jamiyatdagi barcha shaxslar ushbu muloqot usulidan keng tarzda foydalanadilar va shu bilan birgalikda bu turdagi muloqot holatiga ehtiyoj sezadilar. Kundalik hayotimizda yashash jarayonida bularning nechog'lik chambarchash bog'liqligini ko'rishimiz mumkin. Professor Albert Mehrabian fikricha, muloqot jarayonida insonlarning yuzma –yuz muloqot paytida xabarning 7% verbal, 38 % paraverbal va 55% noverbal muloqotni tashkil etadi. Bundan ko'rinib turibdiki hara bir muloqot turi muloqot jarayonida ma'lum bir vazifani bajarib gapga ma'no berib, muloqot mazmunini tushunarli va aniqroq bo'lishiga xizmat qiladi [2].

Verbal muloqot jarayonida biz barcha aytilajak fikrlarimizni, his tuyg'ularimizni so'zlarimiz orqali ifodalaymiz. Unda barcha o'y fikrlarimiz, hissiyotlarimiz so'zlar orqali gavdalantiriladi. Butun bir diqqat til orqali ifodalanayotgan so'zlarga, gaplarga taqalgan bo'ladi. Bunda insonlarning so'z boyligi, so'zlarni antonim, sinonimlarni o'z o'rnida qo'llay olish jarayonlari muloqot jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Paraverbal muloqot bu ovozning sifati va ohangi, tovushlarning baland va pastligi va urg'uni to'g'ri qo'llay olishdir. Paraverbal muloqotda ishoralar og'zaki xabarni bezatadi. U ko'pincha tinglovchiga oddiy so'zlardan ko'ra chuqurroq tasir qiladi. Muloqot jarayonida tinglovchi so'zlarni tushunmasa ham ammo paraverbal signallarning kuchi uni tushunishga majburlaydi. "Psixoterapiyada ushbu muloqot usulida juda keng tarzda qo'llaniladi. Uni ahvoli, ichki dardlari, holati shular orqali aniqlanib, bemorga kerakli fikr va xulosalar beriladi" [3].

Noverbal muloqot tarzida esa aytmoqchi bo'lgan so'zlarimiz, gaplarimiz, tuyg'ularimiz mimikalar, jestlar, turli xil tana harakatlari va imo ishoralar orqali namoyon bo'ladi. Bizga ma'lumki muloqotning tushunarli va aniqliligini katta qismini noverbal muloqot ko'rsatib beradi [4].

Biz insonlar kundalik hayot tarzimiz jarayonida doimo muloqotga ehtiyoj sezamiz. Bunday holatda verbal, paraverbal hamda noverbal muloqot insonlar hayotining muhim bir qismini egallab olganini ko'rishimiz mumkindir. Noverbal muloqot verbal hamda paraverbal muloqotga nisbatan kuchli, ta'sir kuchi ko'proq sanaladi.

Noverbal muloqot asosan quyidagi holatlarda yaqqol namoyon bo'ladi [5].

- Insonlarning ichki his tuyg'ularini yaqqol va ravon ko'rsata oladi.
- Haqiqatni doimo ifodalaydi, chunki ko'zlar, nigohlar hech qachon aldolmaydi.
- Berilgan ma'lumotni yanada kuchaydiradi. Masalan kimnidir imtihondan o'tganini aytadigan bo'lsak, yuzimizda kulgu, muloqotda hayajon va harakatlarda quvonch hissi namoyon bo'ladi.
- Muloqotda aniqlilik va tasirchanlikni namoyon bo'lishiga yordam beradi.
- Suhbat jarayonida zerikish hissini yuqotadi.
- Suhbatdoshning diqqatini jalb qilishishga va gapni to'laqonli anglashga yordam beradi.

Demak, umumiyashtirib aytadigan bo'lsak, verbal muloqot bu so'zlarni to'g'ri tanlash, paraverbal muloqot ushbu tanlangan so'zlarni qay tarzda aytish va noverbal muloqot esa tana

harakatlari orqali tanlangan aytilgan fikrni to'liq aniq tana harakatlari orqali yetkazib berishlikdir [6].

Italiyaning barcha viloyatlardagi aholisi verbal, paraverbal muloqot bilan bir qatorda noverbal muloqotni ko'p ishlatadilar. Ya'ni ular qo'llarisiz muloqotni oson va aniq yetkaza olmaydilar. Bu ushbu xalqqa xos odat sanaladi. Ya'ni *"gli italiani parlano con le mani"*. Xushmuomulalik, ochiqko'ngillilik, haqiqatgo'ylik va soddalik italyan xalqiga xos xislatlar sarasiga kiradi. Bu hislatlari bilan ularni yaxshi suhbatdosh va shu bilan birgalikda yaxshi tinglovchi ham desak adashmagan bo'lamiz. Ushbu xalq suhbatni xush kuradi va suhbat jarayonida soatga hech qachon qaramaydilar. Chunki muloqot shu darajada chuqurlashib ketgan bo'ladi. Ammo ushbu xalq rostgo'ylikni xush ko'radi va haqiqatni aytish yoki eshitish suhbatdosh yoki tinglovchi tomonidan yaxshi qabul qilinadi [7]. Ammo bizni xalqimizda haqiqatdan ko'ra xushmuomulalik ko'proq e'zozlanadi. Bu narsa tarixdan bizgacha yetib kelgan. Italyan til sohiblari orasida shunday maqol bor *"Parole dolci non costano nulla, e rendono molto"* ya'ni yaxshi gap yoki so'z hech qanchaga tushmasligi mumkin, ammo u oltinga tengdir. Ya'ni iloji boricha inson chiroyli muomulada bo'lmog'i lozim degan fikrni olg'a suradilar. Bizning millatimizda ham bu kabi fikrlar begona emas. *"Yaxshi so'z jon ozig'i"* degan naql halqimiz orasida juda mashhurdir [8]. O'zbek xalqi vakillari ham muloqotni sevuvchi va muloqotsiz, do'st-u yorlarsiz hayot kechirishlari dargumondir. Italyan xalqi vakillari va o'zbek millatiga mansub shaxslar orasida muloqotda o'xshashlik jihatlari juda ham ko'p. Masalan, Italiyada bo'lgani kabi O'zbekistonda ham odamlar qo'l harakati, imo ishoralar va mimikalarni keng tarzda qo'llaydilar. Shu bilan bir qatorda xalq vakillari muloqot jarayonida soddaligi, samimiyligi va xushmuomulaligi bilan bir biriga o'xshaydi [9]. Ya'ni Italiyada *"buongiorno, grazie, prego, signore, signora, mi scusa"* muloqotda kirish va kalit so'zlar sanalsa, O'zbekistonda *"Assalomu aleykum, raxmat, marhamat, kechirasiz"* kabi so'zlar keng qo'llaniladi. O'zbek xalqi ham paraverbal, hamda noverbal muloqotni keng tarzda muloqot jarayonida qo'llashadi. Gestlar, qo'l harakatlari va imo ishora va intonatsiyadan har bir kishi kun bo'yi foydalanadi. Italiyaliklar muloqot jarayonida haqiqatgo'ylikni afzal ko'rishadi. Bu so'zlovchi tomonidan behijolat aytilib, tinglovchi tomonidan ginasiz qabul qilinadi. Ammo bu holat bizda unchalik ko'p sezilmaydi va bizning xalq vakillarimiz achchiq haqiqatni aytishga ko'pincha andishadi qilishadi, o'zgani ko'nglini sindirmay deb haqiqatni aytishni doimo keyinga qoldirishadi [10].

Italiya va O'zbekistonda muloqot jarayonida verbal muloqot qo'llanilishida jestlarning o'rni katta. Bu ikki xalqning muloqot jarayonida qo'llaniladigan jestlari orasida o'xshash va farqli holatlari mavjuddir. Avvalo farqli jihatlarni ko'rib o'tsak.

1. Qo'limizning panjalarini tepaga qarab birlashtirgan holda namoyon bo'ladigan jestimiz italyan tili muloqot matnida ko'p qo'llanilib, *"che vuoi?"* ya'ni *"nima xoxlaysan"* yoki *"nima demoqchisan?"* degan ma'noni hayronlilik va norozilikni ifodalash uchun ishlatiladi. Shu kabi jest o'zimizda ham mavjud bo'lib, bu bizlarda salbiy ma'noda qo'llanilib, *"jim o'tir"* degan ma'noni anglatadi. Italiyada ham salbiy ma'noda, O'zbekistonda ham salbiy ma'no beradi, ammo mazmuni turlicha, bir biridan farq qiladi.

2. Ikkinchi jestimiz bu qo'lni ikki barmog'i ko'rsatkich va o'rtanchani tik holda tutib, qolgan uch barmoqni pastda birlashgan holda namoyon bo'lishi, bu *"vittoria"* ya'ni *"g'alaba"* degan ma'noni anglatadi. Italyan xalqi orasida bu keng tarqalgan bo'lib, doimo musobaqalardan so'ng natijalarni bildirish uchun ushbu jest qo'llaniladi. Ammo bizlarda bu jest to'liq ma'noni

izohlamaydi, balki yoshlar orasida rasmga tushish jarayonida qo'lni shu tarzda qilib rasmga tushish urfga aylangan. Ammo to'liq va aniq ma'lum bir mazmunni ifodalamaydi.

3. keying jestimizda ko'rsatkich barmoq og'izga qaratilib, qolgan barmoqlar jipslashib, birgalikda "bere" ya'ni "ichmoq" degan ma'noni anglatadi. Bizda esa bu kabi holat hech qanday ma'no anglatmaydi. Ichish ma'nosini biz xuddi stakanni ushlaganday qilib qo'lni og'izga olib borib quyish orqali anglaymiz. Ya'ni bir xil mazmun ikki millatda ikki xil jest orqali ko'rsatiladi, ya'ni ushbu italyan tilidagi jestimiz, bizda hech qanday ma'no mazmun ifodalamaydi.

Italyan va o'zbek tilidagi jestlar farqlanishi bilan bir qatorda o'xshash jihatlari ham mavjud. Ikki tilda, ikki millatda bir xil jestlar bir xil ma'noni ifodalab keladi [11].

1. Birinchi jestimiz eng ko'p dunyo bo'ylab tarqalgan desak adashmagan bo'lamiz. Bu jestimiz bosh barmoqni tepada tik holda ushlab, qolgan barmoqlarni uning ostida qisilib turishi natijasida ifodalanadi. Bu kabi harakat Italiyada "perfetto", "bellissimo", ya'ni "zo'r", "ajoyib" degan ma'nolarni ifodalaydi. Bunday harakatda bizda ham shundayin ta'rif beriladi. Ya'ni ikkovi ko'rinish va mazmun jihatdan ikki millatda bir xil.
2. Ikkinchi jestimiz bu qo'lni yurakcha shaklida qilish bo'lib, Italiyada "ti amo" ya'ni "seni sevaman" degan ma'noni anglatadi. Bu kabi qo'l harakatlari bizda ham keng qo'llaniladi va ushbu ma'noni ya'ni "seni yaxshi ko'raman" degan ma'noni anglatadi. Bu ayniqsa yoshlar orasida keng tarqalgan bo'lib, bu kabi jestlar hozir urfda desak adashmagan bo'lamiz.
3. Uchinchi jestimiz esa, "bellissimo", "mi piace" so'ziga antonim ma'noni bildirib, qo'lni bosh barmoqni tik tutib, qolgan barmoqlarni pastida qisib, qo'lni chappaga ya'ni pastga qilib ko'rsatish "non mi piace" ya'ni menga yoqmaydi degan ma'noni anglatadi. O'zbeklar orasida ham ushbu jest yoqmadi, yaxshi emas degan ma'noni anglatadi.
4. Qo'lning panjalarini ochib tepaga tutgan holda ushlash "ciao" ya'ni "salom" va "xayr" degan mazmunni italiyaliklar orasida izohlab keladi. Ushbu jest kun davomida bir necha marta qo'llanilishi mumkin. Eng ko'p qo'llaniladigan noverbal aloqa vositasi sanaladi. O'zbekistonda ham ushbu qo'l harakati "salom" va "xayr" degan tushunchalarni ifodalaydi va bu doimo informal so'zlashuv muloqotida ko'proq qo'llaniladi. Formal holatda bu kabi vazifani o'ng qo'lni ko'ksiga qo'yish orqali amalga oshiriladi va hurmat ma'nosini to'liq ifodalaydi. Bu kabi hurmat ma'nosidagi jest faqatgina bizlarda mavjud bo'lib, Italiyada ikki xil formal hamda informal holatlarida bir xil jest qo'llaniladi.
5. Oxirgi ko'rib chiqadigan jestimiz bu ikki qo'lni birlashtirgan holda tik tutish bo'lib, bu "per favore", "iltimos" degan ma'noni anglatadi. Ushbu iltimosni bildiruvchi jestimiz ham o'zimizda "iltimos" degan ma'nosida keladi. Bu kabi jestlar ham yoshlar orasida informal holatda ko'proq qo'llaniladi. Bu nafaqat ikki xalq yoki millat orasida balki boshqa davlatlar orasida ham keng tarqalgan va ko'pchilikka tushunarli holatdir. Bu kabi jestlar, qo'l va tana harakatlari Italiyada ko'p uchraydi va bu soha bo'yicha yozilgan ko'plab kitoblar ham mavjud. Bu soha qiziqarli va yangiliklarga boyligi bois bu boyicha ko'p ishlar, tadqiqotlar olib borilib, italyan tili sohib va sohibalarining muloqotdagi noverbal aloqa tizimi o'rganiladi. Eng mashhur asarlaridan biri "Senza parole. 100 gestidegli italiani" kitobi bo'lib, unda

italiyanlarning eng ko'p qo'llaniladigan jestlari ma'nosi bilan keltirilib o'tilgan. Shu bilan bir qatorda jestlarning aloqadagi o'rni, verbal va noverbal aloqaning o'zaro uyg'unligiga to'xtalib o'tilgan [12].

Nafaqat jestlar verbal aloqa vositasi balki, mimikalar, yuz harakatlari ham muloqot jarayonida aloqani jonlantiradi. O'zbek millatiga xos mimikalarning eng ko'p tarqalgan ko'rinishi bu yuzda muloqot jarayonida kichik kulguni namoyon bo'lishidir. Italiyalarda ham yuz harakatlari juda ham faol. Muloqotda qoshlar, lablar, ko'zlar, nigohlar va og'iz harakatlari muloqotni jonlanitirib, ma'noni aniqlashtiradi, tinglovchiga yetib borish jarayoni tezlashadi [13]. Italiyada yuz harakatlari ochiq holda, ammo bizda bu harakatlar nazorat ostida. Bunga misol qilib oddiy xursandchilikdan kulishni olib qaraydigan bo'lsak, Italiyada ochiqdan ochiq, qo'llarini keng ochgan holda ovoz chiqargan holda kulishi mumkin, bu ular uchun oddiy hol, ammo bizda bu jarayonda qo'llar yordamga kelib, kulish jarayonida labimizni yopadi va bu hurmat, estetikani namoyon etadi. Italiyada o'zbekistonliklarga nisbattan jestlar va yuz ifodalari keng qo'llanilib, chuqur ma'no ifodalaydi. Ammo O'zbekistonda harakatlardan ko'p foydalansakda ammo so'z qudrati kuchli. Italiyada jestlar alohida mavzu sifatida keng tatbiq etiladi, ammo bizlarda bu unchalik chuqur etirof etilmaydi, ammo muloqotda qo'llaniladi. Verbal muloqotda ham xalqlarning madaniyati muhim rol o'ynaydi. Madaniyatdan kelib chiqqan holda jestlar qo'llaniladi. Masalan italiyanlar qo'lsiz muloqotga kirisholmaydilar va formal va informal holatlarda bu jarayon to'g'ri qabul qilinadi, ammo bizlarda qo'l harakatlari formal holatlarda to'g'ri qabul qilinadi, lekin formal holatlarda o'zidan kattalar oldida qo'l harakatlarini ko'p ishlatilishi bu hurmatsizlikkka kiradi. Verbal muloqot jarayonlari madaniyatlar bilan chambarchas bog'liqligini ushbu misol nazdida yaqqol namoyon bo'lishini ko'rishimiz mumkin [14].

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, muloqot bu insoniyat hayotining ajralmas qismi bo'lib, verbal, noverbal hamda paraverbal tarzda namoyon bo'lib, muloqotni aniqlashtiradi, ta'sir kuchini oshiradi, ma'lumotlarni anglashni osonlashtiradi. Bu uch shakl o'zaro bog'liq va bir-birini to'ldiradi. O'zbekiston va Italiya muloqotidagi o'xshash va farqli jihatlar ham namoyon bo'lib, verbal muloqot ikkisida ham faol tarzda qo'llaniladi. Ammo bu qo'llanilish jarayonlari xalqlar madaniyati bilan ham bevosita bog'liqdir. Ikki millat orasidagi o'xshash va farqli jestlar ham mavjud bo'lib, muloqot jarayonida keng qo'llaniladi. Ammo Italiyada O'zbekistonga nisbattan verbal muloqot ta'sir kuchi kuchli va takrorlanmas. Bizda ham mimikalar, qo'l harakatlari rivojlangan bo'lsada, bu muloqot shakliga qarab ishlatiladi va shu bilan birga so'z ishlatilish sehri ham kuchli. So'zlar sinonimlari o'z o'rnida aniq va ravon tanlanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Абдурахмонова М. Р. "Психология общения". – Т.: Fan, 2018.
2. Юсупова Н. "Мулоқот психологияси ва унинг ўрганилиши". – Тошкент, 2019.
3. Norqulov A. "Shaxslararo munosabatlar psixologiyasi". – T.: Iqtisod-Moliya, 2021.
4. Hall E. "The Silent Language". – New York: Anchor Books, 1973.
5. Mehrabian A. "Nonverbal Communication". – Chicago: Aldine-Atherton, 1972.
6. Karimov S. "Til va tafakkur". – T.: O'zbekiston, 2020.
7. Shirinova M. "Psixologik muloqot madaniyati". – T.: Iste'dod, 2017.
8. Birdwhistell R. "Kinesics and Context". – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1970.
9. Kendon A. "Gesture: Visible Action as Utterance". – Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

10. G'afforova D. "Muloqot turlari va kommunikativ kompetensiya". // Til va Adabiyot, 2020, №3.
11. Lolli M. "Comunicazione e cultura italiana". – Milano: Mondadori, 2015.
12. Proverbio italiano. // www.proverbiitaliani.it
13. Bekmurodov A. "Milliy mentalitet va muloqot". // O'zbek tili va adabiyoti, 2021, №2.
14. Turaev B. "Xalqaro muloqot madaniyati". – T.: Iqtisodiyot, 2022.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).